

Handläggare

Hans Dahlin, Elisabeth Forsberg Uvemo,
Annika Risel, Åsa Eckhardt, Johan Eriksson,
Niclas Westin, Anette Burman, Jörgen Alm,
Åsa Härkegård, Peter Fahlander, Per Knutas,
Thomas Eriksson, Johanna Roto,
Tony Bearder, Ingrid Olsson

Till

Utbildningsnämnden
2020-04-23

Underlag för budget 2021 med inriktning 2022 och 2023 för utbildningsnämnden

Förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden fastställer underlaget till budget för 2021 med inriktning 2022-2023. Underlaget överlämnas till kommunstyrelsen.
2. Utbildningsnämnden godkänner det reviderade funktionsprogrammet för skollokaler, avsnitt 5 och bilaga 4.3.
3. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Malin Eriksson
Avdelningschef

Innehållsförteckning

Skolan skapar förutsättningar och möjligheter för Stockholms barn och unga	3
1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	3
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla	3
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt.....	3
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	4
2 Nämndens verksamhetsområde	4
2.1 Förskola	4
2.1.1 <i>Befolkningsprognos</i>	4
2.1.1 <i>Kompetensförsörjning</i>	5
2.1.2 <i>Kompetensutveckling</i>	6
2.1.3 <i>Likvärdighet och kompensatoriskt uppdrag</i>	7
2.1.4 <i>Systematiskt kvalitetsarbete</i>	7
2.2 Förskoleklass, grundskola, grundsärskola, fritidshem, gymnasieskola och gymnasiesärskola	9
2.2.1 <i>Befolkningsprognos</i>	9
2.2.2 <i>Resultatutveckling över tid</i>	9
2.2.3 <i>Öka likvärdigheten - En skola för alla</i>	11
2.2.4 <i>Utveckling av elevhälsoarbetet</i>	12
2.2.5 <i>Elevernas utveckling i en trygg miljö</i>	13
2.2.6 <i>Gymnasieskolans utbud och utveckling</i>	14
2.2.7 <i>Systematiskt kvalitetsarbete för ökad måluppfyllelse</i>	14
2.2.8 <i>Verksamhetsutveckling genom digitalisering</i>	15
2.3 Ledarskaps- och kompetensförsörjning.....	17
2.4 Samverkan och samarbete	18
3 Sammanfattande ekonomisk analys	21
3.1 Drift	21
3.1.1 <i>Prestationer, samtliga barn och elever</i>	22
3.1.2 <i>Egen regi</i>	22
3.1.3 <i>Skolskjuts, samtliga elever</i>	25
3.1.4 <i>Statsbidrag för likvärdig skola</i>	26
3.1.5 <i>Maxtaxa och kvalitetssäkrande åtgärder</i>	26
3.2 Investeringar.....	27
4 Övriga redovisningar.....	27
4.1 Funktionsprogram för skollokaler	27
4.2 Taxor och avgifter.....	27

Bilagor

- Bilaga 1 Obligatoriska bilagor
- Bilaga 2 Schablonggrundande barn och elever samt interkommunala elever 2021 - 2023
- Bilaga 3 Kompetensförsörjningsplan
- Bilaga 4 Lokalförsörjningsplan
 - Bilaga 4.1 Lokalförsörjning för grundskolan 2021 - 2028 _ 2040 per SDO
 - Bilaga 4.2 Lokalförsörjning för gymnasieskolan 2021 - 2027 _ 2040
 - Bilaga 4.3 Funktionsprogram för skollokaler2020
- Bilaga 5 Antal erbjudna platser i stadens gymnasieskolor i årkurs 1. Grundutbud år 2021 - 2023

Skolan skapar förutsättningar och möjligheter för Stockholms barn och unga

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nedan anges under kommunfullmäktiges inriktningsmål de viktigaste strategiska frågorna under planperioden 2021-2023. Utmaningarna beskrivs närmare i kommande avsnitt och i bilagorna kompetensförsörjningsplan och lokalförsörjningsplan. Agenda 2030 för hållbar utveckling ska vara vägledande i arbetet med samtliga mål.

Utbildningsförvaltningen arbetar för närvarande intensivt med anledning av coronavirussjukdom covid-19. Ärendet innehåller ingen ekonomisk eller verksamhetsmässig analys av konsekvenser utifrån pandemin på planperioden. Detta på grund av att dess konsekvenser är mycket svåra att överblicka i dagsläget. Ärendet utgår således från ett normalläge, men med vetskap om att pågående pandemi kommer att få konsekvenser för verksamheterna och de ekonomiska förutsättningarna.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Alla barn i Stockholms förskolor och skolor ska få en utbildning som skapar förutsättningar för en bra framtid, oavsett vilken bakgrund de har. Att förskolan och skolan lyckas i sitt kompensatoriska uppdrag är en grundförutsättning för ökad likvärdighet. Skolresultaten över tid visar att skillnaderna utifrån eleverna socioekonomiska förutsättningar är fortsatt stor. En av förvaltningens största utmaningar handlar om att finna verkningfulla utvecklingsåtgärder för att motverka detta.

En skola med höga förväntningar leder till att elever lyckas bättre. Det systematiska kvalitetsarbetet i stadens skolor ska utvecklas med nya strategier och utvecklade arbetssätt.

Trygghet och studiero är en förutsättning för utveckling och lärande. Arbetet med att utveckla elevhälsan har hög prioritet de kommande åren. Samverkan med andra aktörer inom och utanför Stockholms stad är av central betydelse för ökad trygghet, studiero och skolnärvaro.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Antalet barn och elever från förskola till gymnasieskola väntas öka med nästan 6 700 under den kommande treårsperioden. Det ställer höga krav på arbetet med såväl lokal- som kompetensförsörjning. Även här är samverkan med andra aktörer inom och utanför Stockholms stad av central betydelse.

Förvaltningen bedömer att 21 700 elevplatser behöver skapas i kommunala grund- och gymnasieskolor de kommande tio åren. Hög nyttjandegrad och långsiktig planering är en förutsättning för att hålla nere lokalkostnaderna.

Procentuellt sker den klart största elevökningen inom gymnasieskolan. Långsiktigheten i gymnasieskolans utbudsplanering prioriteras därför särskilt de kommande åren, liksom sambandet mellan utbud, ekonomi och lokaler.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Omkring 1 300 lärare behöver anställas inom stadens grundskole- och gymnasieverksamheter årligen fram till 2029. Även behovet av förskollärare är stort, drygt 400 förskollärare behöver årligen rekryteras till förskolor i staden. Samtidigt är tillgången på nyutbildade lärare och förskollärare låg. Staden behöver jobba aktivt med att stärka sitt arbetsgivarvarumärke och utveckla nya vägar in i läraryrket.

Förvaltningen bedömer att arbetet med resurseffektiviseringar måste fortsätta de kommande åren, både på central förvaltning och på skolorna. Kostnadsökningen för grundskolans lokaler bedöms försvåra möjligheten att klara av kommunfullmäktiges krav på att 72 procent av grundschablonen ska betalas ut till de kommunala skolorna.

Utvecklingen av digitaliseringen inom utbildningsområdet går snabbt och kostnaderna bedöms fortsätta att öka. Förvaltningen ser att det finns stora kompetensutvecklingsbehov inom digitalisering när det gäller såväl ledning som pedagogisk och administrativ tillämpning.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskola

Förskola av god kvalitet gör positiv skillnad för barn här och nu men även på lång sikt i utbildningssystemet och i övrigt i livet. Den viktigaste faktorn för att alla barn ska få en förskola av hög kvalitet är personalens utbildning, och därför kommer kompetensförsörjning och kompetensutveckling att vara prioriterat även den kommande perioden. Stadens förskolor håller allmänt hög kvalitet och är uppskattade av vårdnadshavarna, samtidigt som det finns utmaningar kring likvärdigheten och det kompensatoriska uppdraget. De satsningar som görs behöver vara långsiktiga och resultaten behöver följas upp genom ett systematiskt kvalitetsarbete.

2.1.1 Befolkningsprognos

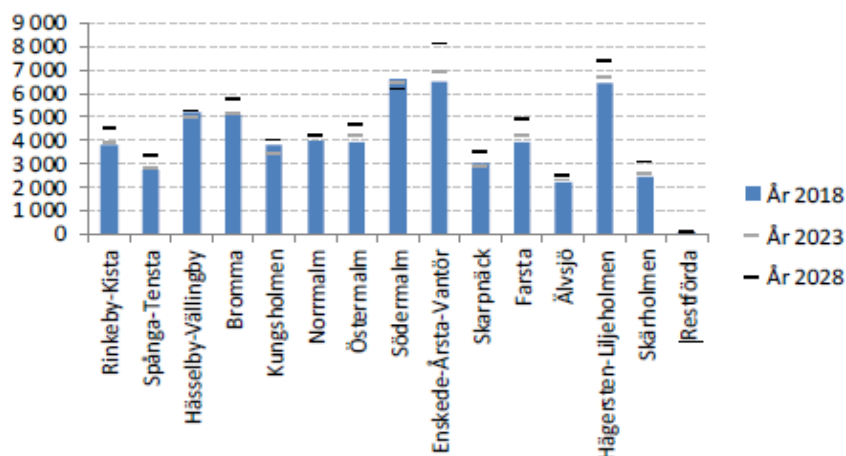
Befolkningsprognos	2018	2023	2028
1-5-åringar	59 000	59 800 (+800)	66 400 (+7 400)

Under de senaste tio åren har förskoleverksamheten i staden byggts ut med cirka 10 000 platser. Stadens befolkningsprognos för de kommande tio åren visar att ökningen av barn i åldrarna 1-5 år avtar något, särskilt i början av perioden. Den svaga ökningen av antalet barn under de kommande tre åren innebär att rekryteringsbehovet av förskollärare och barnskötare planar ut

något för att sedan stiga kraftigt fram till år 2028, se kompetensförsörjningsplanen, bilaga 3. Att antalet förskolebarn också ökar i länet i övrigt fram till 2028 innebär att även intilliggande kommuner har stora kompetensförsörjningsbehov vilket kommer att påverka stadens möjligheter att rekrytera personal.

Det är stora skillnader mellan de olika stadsdelsnämndsområdena när det gäller befolkningsutvecklingen. Gruppen 1-5-åringar ökar framförallt i områden med mycket nybyggnation under prognosperioden, som Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Bromma, Östermalm, Farsta och Rinkeby-Kista. På Södermalm minskar däremot antalet barn under perioden. På Kungsholmen samt i Hässelby-Vällingby och Skarpnäck minskar antalet barn under första delen av prognosperioden, för att därefter åter öka mot slutet av perioden.

Antalet invånare i åldersgruppen 1-5 år

2.1.1 Kompetensförsörjning

Behov av förskollärare och barnskötare

Närmare 10 000 personer arbetar i dagsläget i förskola i staden. Både kommunala och fristående förskolor har ett stort behov av legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare, och totalt beräknas 900 – 1 000 behöva anställas årligen under perioden, se kompetensförsörjningsplan i bilaga 3. Det beror främst på att många utbildade lämnar yrket men även på behovet och ambitionen att höja andelen legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare. Pensionsavgångar och förändringar i antal barn i förskoleålder påverkar också. Genomsnittligt är andelen legitimerade förskollärare i stadsdelsförvaltningarna oftast tillräcklig för att ge barnen undervisning under ledning av dessa men skillnaderna är stora. För att under perioden säkerställa barnens rätt till undervisning behöver de legitimerade förskollärarna fördelas på ett mer likvärdigt sätt. En god kvalitet kräver även att det finns utbildade barnskötare i arbetslagen och att deras roll stärks.

För att klara kompetensförsörjningen är det betydelsefullt att behålla utbildad personal samt att staden är en attraktiv arbetsgivare, se nedan om personalens arbetssituation. Det är också viktigt att fortsätta med de insatser som pågår för att bidra till kompetensförsörjningen. Det

handlar framförallt om de uppdragsutbildningar till barnskötare som sker vid Midsommarkransens gymnasium samt den vikarieersättning som ges för förskolläro- och barnskötarutbildningar. För att kunna följa upp effekter av de insatser som genomförs på olika nivåer och göra prioriteringar behövs mer tillförlitliga underlag över personalens utbildningsnivå. Det kräver att kriterier för uppföljning förtydligas så att kartläggningen blir mer pålitlig.

Personalens arbetssituation

I syfte att förbättra personalens arbetssituation i de kommunala förskolorna togs en handlingsplan fram under 2019. Målet är att minska sjukfrånvaro och personalomsättning. I planen identifierades tio utvecklingsområden som under den kommande perioden behöver arbetas vidare med och följas upp. Detta är viktigt inte minst för att behålla utbildad personal. Ett centralt område som lyfts fram i handlingsplanen är det nära ledarskapet och första linjens chefer, se nedan.

Organisation och ledning

Flera stadsdelsförvaltningar har omorganiserat förskoleverksamheten till större enheter med fler biträdande rektorer, bland annat i syfte att få till ett mer närvarande ledarskap. Det är viktigt att förändringarna följs upp för att se om de får avsett resultat.

Även behovet av att rekrytera rektorer och biträdande kvarstår, inte minst på grund av kommande pensionsavgångar. Stadens satsning på ett ledarskapsprogram för blivande rektorer har här visat goda resultat.

2.1.2 Kompetensutveckling

Barns språkutveckling är ett av förskolans viktigaste uppdrag, inte minst i Stockholm där många barn har ett annat modersmål än svenska. Med hjälp av statsbidraget för språkutveckling genomförs många språkutvecklande insatser direkt till barnen. Vidare erbjuds personalen kurser och utbildningar med syfte att ge kompetensutveckling i språkutvecklande arbetssätt. Behovet av dessa och liknande insatser kommer fortsatt att vara stort.

Både från stadsdelsförvaltningarna och de fristående förskolorna signaleras behov av att stärka personalens kompetens i svenska språket, något som är extra viktigt i områden där många barn har ett annat modersmål. Möjligheten att starta en grundutbildning till barnskötare med extra stöd i svenska för de studerande behöver undersökas.

Förskolesummit

Staden har som ambition att lyfta fram förskolan som skolförhållande och bidra till att verksamheten bedrivs på vetenskaplig grund. Med den utgångspunkten kommer utbildningsförvaltningen att genomföra förskolekonferensen Förskolesummit 2021. Konferensen anordnas i samverkan med Stockholms universitet och ska möjliggöra meningsskapande möten mellan forskare och praktiker.

2.1.3 Likvärdighet och kompensatoriskt uppdrag

Genom Agenda 2030 har staden åtagit sig att arbeta för ökad tillgänglighet och mot segregation och ojämlikhet.

Myndighetsutövning

Tillsynens olika delar syftar till att säkerställa att barn i fristående förskolor får en likvärdig förskola av tillräcklig kvalitet utifrån statliga styrdokument och kommunala riktlinjer. De regler som infördes den 1 januari 2019 tar tid att implementera och förvaltningen utvecklar fortsatt rutinerna för granskningen av huvudmännens insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar både inom godkännandeprocessen och tillsynsprocessen.

De nya bestämmelserna medför i ett inledningsskede något längre handläggningstider och nya krav på ekonomisk kompetens. Eftersom prövning av huvudmännen sker mot fler bestämmelser än idag, kommer också grunderna för förvaltningens beslut att bli fler. Det kan föranleda fler överklaganden under perioden, vilket å ena sidan tar mer resurser i anspråk, men å andra sidan också ger praxis på området och därmed bidrar till att öka rättssäkerheten.

Under 2020 förväntas kommunfullmäktige fatta beslut om att ta ut avgifter i samband med ansökningsförfarandet. Exakt vilka effekter dessa avgifter kommer att få går inte att förutse.

Förvaltningen ser också att aktörerna på förskolemarknaden blir färre men större då små förskolor köps upp, i många fall utan att huvudmannskapet förändras. De nya reglerna möjliggör dock att förvaltningen kan kontrollera de nya ägarnas insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar.

Tillsynsnyckeln som påbörjades 2019 har ett större fokus på huvudmannens ansvarstagande och därför kommer en huvudmans samtliga verksamheter att granskas sammanhängande. Nuvarande tillsynsnyckel planeras att vara avslutad i december 2024.

Tillgång till utbildning

Ett mått på likvärdigheten är att förskolan är tillgänglig för alla barn och även om 94 procent av barn i förskoleåldern går i förskola är det stora skillnader mellan och inom stadsdelsförvaltningar. Det är en utmaning att det är barn från socioekonomiskt utsatta områden, de som behöver förskola mest bland annat för sin språkutveckling, som i minst utsträckning går i förskola. Det pågår många insatser i stadsdelsnämndsområden med låg inskrivningsgrad för att fånga upp och informera vårdnadshavare vars barn inte går i förskola, finansierade både av stadens egna satsningar och av statsbidraget för språkutveckling. Det finns behov av fortsatta insatser men även att dessa mer systematiskt följs upp för att kunna se effekter och göra prioriteringar.

2.1.4 Systematiskt kvalitetsarbete

Systematiskt kvalitetsarbete syftar till att säkerställa hög och likvärdig kvalitet men även att utbildningen utvecklas mot de nationella målen.

Förskolerapporten

I syfte att ta fram en samlad bild av kommunal och fristående förskola i staden samt identifiera behov av åtgärder sammanställs en årlig förskolerapport. I rapporten framgår att stadens förskolor överlag är välfungerande och uppskattade av vårdnadshavarna, men att det finns skillnader och bristande likvärdighet. De utvecklingsområden som lyfts fram för de närmaste åren är behov av ökad tillgänglighet, bättre uppföljning av personalens utbildningsbehov, stärka barns rätt till undervisning av legitimerade förskollärare, förbättringar av personalens arbetssituation, uppföljning av stadsövergripande insatser, insatser för personalens språkliga kompetens och för att stärka barnens språkliga utveckling samt en översyn av arbetet med stadens självvärdering WKI.

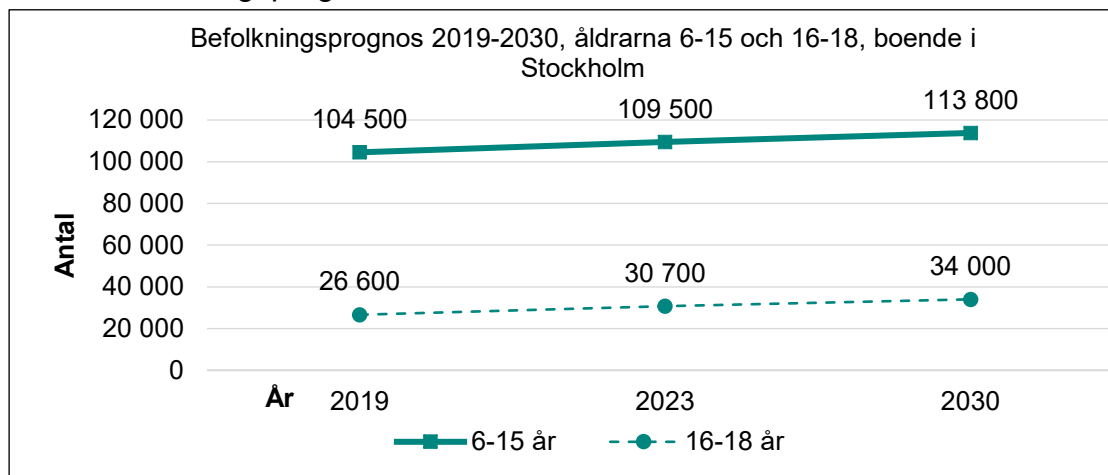
Utvärdering av kommunal förskola

Utbildningsförvaltningen har tillsammans med stadsledningskontoret ansvar för uppföljning av stadens förskoleverksamhet och utvärderingen av kommunal förskola är en del av det. Utvärderingen syftar till att vara kvalitetsstödande på stadsdelsförvaltnings- och förskoleenhetsnivå och främst stödja rektor i det systematiska kvalitetsarbetet. Utvärderingens uppdrag för perioden fram till 2022 är att synliggöra vilka resultatunderlag som finns på olika nivåer i styrkedjan och att belysa den nationella målstyrningen via läroplan för förskolan.

Utvärderingens analysstöd bidrar till en mer likvärdig förskola genom att den nationella målstyrningen förstärks och att det blir tydligare vilka resultatunderlag som finns på respektive nivå i styrkedjan för att ge en samlad bild av måluppfyllelsen.

2.2 Förskoleklass, grundskola, grundsärskola, fritidshem, gymnasieskola och gymnasiesärskola

2.2.1 Befolkningsprognos

Befolknings- och elevantalsutvecklingen beskrivs i lokalförsörjningsplanen, bilaga 4.

2.2.2 Resultatutveckling över tid

Grundskola

Betygsresultaten i årskurs 9 har ökat jämfört med 2018, när det gäller samtliga elever. Andelen elever som är godkända i samtliga ämnen och det genomsnittliga meritvärdet har tydligt ökat, medan andelen behöriga till yrkesprogram har ökat marginellt. För betygsmåtten andelen elever som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen och det genomsnittliga meritvärdet rör det sig om historiskt sett höga siffror, vilket också var fallet 2017 och 2018. Andelen behöriga till yrkesprogram är den högsta sedan 2013.

Tabell 1: Betygsresultat totalt 2013–2019, samtliga elever årskurs 9, årsvärde, inom parentes riksgenomsnitt.

Betygsmått	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Andel behöriga till yrkesprogram (%)	87,4 (87,6)	85,7 (86,9)	85,3 (85,6)	82,4 (83,1)	84,7 (82,5)	86,9 (84,4)	87,4 (84,3)
Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen (%)	75,2 (77,0)	77,0 (77,4)	77,9 (75,3)	74,4 (71,9)	78,4 (74,1)	79,2 (75,6)	80,5 (75,5)
Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen)		233,7	239,8 (224,7)	239,4 (224,1)	241,8 (223,5)	245,7 (228,7)	250 (229,8)

Resultaten exklusive nyanlända elever minskade något år 2019 och har en svagt negativ trend, se tabell 2 nedan. Det rör sig dock inte om några större förändringar. Andelen behöriga till yrkesprogram har de tre senaste åren visat en svagt nedåtgående trend, men är på en något högre nivå jämfört med 2015. Andelen elever som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen

har pendlat de senaste fyra åren och det finns ingen riktigt tydlig trend. Det genomsnittliga meritvärdet har legat på ungefär samma nivå sedan 2016 men har i år ökat rejält.

Tabell 2: Betygsresultat totalt, 2015 – 2019, exklusive nyanlända (0–4 år) och elever med okänd bakgrund.

Betygsmått	2015	2016	2017	2018	2019
Andel behöriga till yrkesprogram (%)	90,4	92,5	92,3	92,1	91,4
Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen (%)	82,7	83,7	85,8	84,2	84,5
Genomsnittligt meritvärde	247,1	254,9	256,1	254,9	262,4

Resultatspridningen mellan skolor i årskurs 9 utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar är fortsatt stor. Under 2017 och 2018 minskade spridningen rejält, men 2019 ökade den något för behörigheten till yrkesprogram. Den huvudsakliga anledningen till de kraftigt minskade skillnaderna 2017 och 2018 är sannolikt att fördelningen av nyanlända elever på skolor förändrats, genom att skolor med gynnsamma socioekonomiska förutsättningar (vilka vanligtvis också har högre resultat) tog emot en större andel nyanlända än tidigare.

Tabell 3: Betygsresultat, årskurs 9, 2017 – 2019 efter skolans socioekonomiska index (kvartiler), genomsnitt av skolresultat (ovägt medelvärde).

	Andel behöriga till yrkesprogram			Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen			Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Kvartil 1 (lägst index)	91,8	93,0	94,3	88,2	88,4	91,2	266	265	272
Kvartil 2	89,1	90,2	92,8	84,5	83,9	86,0	251	252	259
Kvartil 3	82,6	79,8	78,4	75,0	70,9	70,4	231	228	228
Kvartil 4 (högst index)	66,1	73,8	70,7	52,5	57,2	59,6	193	209	211

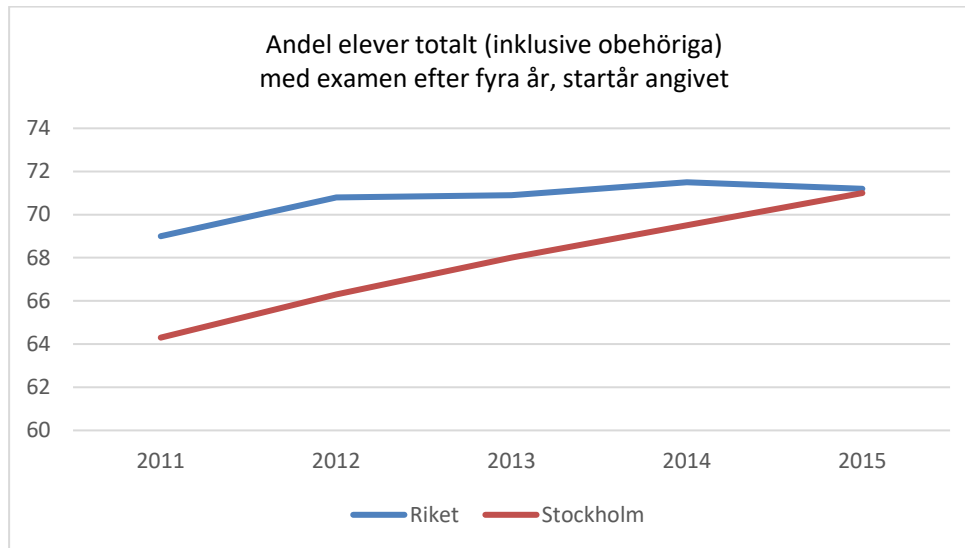
Grundsärskola

I jämförelse med den senaste mätningen 2017 har andelen högre betyg, från C och uppåt, ökat i de flesta ämnena. Det var inte möjligt att få ut betygsstatistik för grundsärskolans elever i skolplattformens nya system år 2018. Det är dock en utmaning att på huvudmannanivå skapa systematik gällande kunskapsuppföljningen hos elever som läser enligt grundsärskolans ämnen och ämnesområden. Betyg kan endast ges till de elever som läser ämnen och som begär betyg. Elevernas kognitiva förutsättningar skiljer sig dessutom mycket åt vilket gör att det är problematiskt att dra långtgående slutsatser utifrån resultaten och göra jämförelser över tid.

Gymnasieskola

Under senare år har andelen elever som lämnar gymnasieskolan med ett examensbevis ökat. Resultatet sett ur ett genomströmningsperspektiv, där elever påbörjar sina studier i Stockholms stad och fullföljer med examen inom fyra år, har nu kommit i nivå med resultatet för riket.

Resultat per skola kan variera stort och en utmaning är att utveckla genomströmningen för obehöriga elever. Diagrammet nedan redovisar resultat från det år studierna påbörjades.

För de elever som har erhållit examen är betygsresultaten på aggregerad nivå höga jämfört med riket. Genomsnittlig betygspoäng uppgick 2019 till 16,0 poäng och motsvarande resultat för riket är 14,8. I huvudsak är det sex skolor med betygspoäng högre än 16,0 som står för 49 procent av samtliga examensbevis och på de skolorna är 65 procent av examensbevisen erhållna av flickor. Detta indikerar att det är stora resultatskillnader mellan skolorna.

Skillnader kan bland annat förklaras av elevernas meritvärden från årskurs 9 samt elevernas sökmönster med gymnasieval som ofta är traditionellt könsbundna. Jämförelser mellan skolor kan därför vara svåra att göra eftersom skolorna ofta har olika programutbud samt anses mer eller mindre attraktiva av sökande.

2.2.3 Öka likvärdigheten - En skola för alla

Agenda 2030 och FN:s globala mål för hållbar utveckling är en viktig utgångspunkt för utbildningsnämndens prioriteringar. Att öka likvärdigheten mellan skolor, liksom mellan enskilda elevers förutsättningar, är av avgörande betydelse i arbetet med de globala målen om minskad ojämlikhet och en god utbildning för alla. Att skolan lyckas i sitt kompensatoriska uppdrag är en grundförutsättning för att skapa ökad likvärdighet i Stockholms stads skolor.

Flera faktorer påverkar och boendesegregationen i staden är en av dessa. Resultatspridningen mellan skolor i årskurs 9 utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar är fortsatt stor och utgör en omfattande och långsiktig utmaning. Behovet av verkningsfulla utvecklingsåtgärder för att motverka detta kvarstår. Det handlar även om att förvaltningens strategier för utveckling leder till en mer likvärdig resultatutveckling för pojkar respektive flickor.

Höga förväntningar - och att finnas i ett sammanhang där bra betyg och skolarbete värderas högt - leder till att elever lyckas bättre. Det är viktigt att försöka motverka sociala konstruk-

tioner kring könsroller som påverkar elevers uppfattning om skolan och skolarbetet negativt. En viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet är att fortsatt analysera resultaten ur olika perspektiv på alla nivåer och vidta åtgärder med utgångspunkt från detta.

En högre grad av heterogena skolmiljöer, med elever med olika bakgrund och socio-ekonomiska förutsättningar, ger ökade möjligheter för alla elever att lyckas. Strategin att nyanlända elever ska tas emot av samtliga skolor i staden och att förlägga förberedelseklasser för årskurs 7-9 till skolor i innerstaden och närförort är ett steg i denna riktning. Förvaltningen behöver fortsätta att överväga alternativ när det gäller hur skolorganisationen ska se ut, till exempel hur och var nya skolor ska byggas.

Förvaltningen behöver i större utsträckning prioritera och rikta insatser mot särskilt utsatta områden. Ett led i detta är en förändrad områdesorganisation för grundskolorna, i syfte att prioritera dessa områden och främja ett nära ledarskap. Samarbetet mellan skola, socialtjänst och polis stärks och samordnas för hela Järvafältet för att insatserna ska bli mer effektiva, se om samverkan under avsnitt 2.4. En annan del i detta arbete är förutsättningar inom personalområdet och styrning inom kompetensförsörjning, vilket framgår i avsnitt 2.3.

Det är även viktigt att utarbeta strategier för att försöka minska omsättningen av elever och många, ogynnsamma byten av skola som påverkar både på individnivå och elevgruppens kontinuitet.

I syfte att stärka likvärdigheten och kunskapsutvecklingen i förskoleklass och grundskola har utbildningsförvaltningen för avsikt att nyttja hela tilldelningen inom statsbidraget för en likvärdig skola. Statsbidraget ska användas strategiskt utifrån statsbidragets syfte. En inriktning är att utveckla skolors elevhälsoarbete och att organisera lärmiljöer som kan möta elevers olika behov av stöd och särskilt stöd. Det utgör dock även en utmaning när det gäller insatsernas långsiktighet eftersom de bekostas av ett statsbidrag vars varaktighet från ett år till ett annat är osäker.

Förvaltningen fortsätter arbetet utifrån den långsiktiga strategin för utveckling av arbetet med elever i behov av särskilt stöd i stadens grundskolor. Förvaltningen ska säkerställa att det finns särskilda undervisningsgrupper för de grundskoleelever som behöver en sådan lärmiljö genom endera lokal grupp på skolan, lokalt samarbete eller en CSI-grupp (kommunövergripande särskild undervisningsgrupp). Förvaltningen har också påbörjat uppbyggnaden av kompetensnav inom grundskolan som ska ha specialkompetens inom vissa områden och som kommer att erbjuda stöd och utvecklingsinsatser till andra skolor.

2.2.4 Utveckling av elevhälsoarbetet

Barn och ungas psykiska och fysiska hälsa är ett annat högt prioriterat område inom Agenda 2030. Stockholms skolor behöver därför fortsatt arbeta med utveckling inom elevhälsa, fysisk aktivitet och skolmåltider i syfte att nå de globala målen för god hälsa och välbefinnande.

Elevhälsans utveckling är ett fortsatt prioriterat område och satsningar ska genomföras under planperioden. Förvaltningen fortsätter att stödja stadens skolor i utvecklingen av det lokala elevhälsoarbetet med fokus på det förebyggande och hälsofrämjande perspektivet.

Elevhälsoarbetet ska vara förebyggande och det är viktigt att de elever som behöver det snabbt får kontakt med personal som har utbildning att möta behovet. Elevhälsan ska vara en integrerad del av den pedagogiska verksamheten och skolorna behöver skapa organisationer som stödjer detta. Elevhälsoteamet ska, utifrån skollagstiftning, omfatta samtliga professioner, präglas av ett tvärprofessionellt arbetssätt och teamet ska dimensioneras utifrån respektive skolas förutsättningar. Elevhälsoarbetet omfattar frågor om trygghet och studiero, ökad psykisk hälsa, kost och rörelse samt att utveckla lärmiljöer som är anpassade utifrån elevernas behov. En särskild utmaning är att anpassa lärmiljöerna så att alla elever ges möjlighet att lyckas utifrån sina skilda förutsättningar.

Arbetet med att utveckla nätverken för elevhälsans professioner fortsätter. Ett särskilt tema under planperioden är att främja närvaro. Skolfrånvaro är en stor och komplex utmaning och nätverken ska fokusera på att skapa samsyn och utveckla kunskap inom området för att kunna ge alla elever stöd utifrån sina behov. En kompetens- och verksamhetsutvecklingsinsats för grundskolan kommer också att genomföras under planperioden, i syfte att stärka skolornas och lärarnas förmåga att möta elever med större utmaningar i skolsituationen.

2.2.5 Elevernas utveckling i en trygg miljö

Trygghet, förutsägbarhet och studiero i en god lärmiljö är en förutsättning för utveckling och lärande. Förvaltningen ska fortsätta stödja skolorna i arbetet med att skapa förutsättningar för att höja elevernas upplevda trygghet och studiero och åtgärder ska prioriteras i särskilt utsatta områden.

Det är en utmaning att upprätthålla nolltolerans mot våld och kränkningar i stadens skolor. Skolorna ska fortsätta att utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete avseende kränkande behandling. Utbildningsinsatser för grund- och grundsärskolan inom kränkande behandling och skolpersonals befogenheter vid elevers ordningsstörande beteende planeras under planperioden.

De riktlinjer för trygghet och studiero som har tagits fram utgör en utgångspunkt för att under planperioden bedriva ett fördjupat arbete i syfte att förbättra såväl förutsättningarna för goda kunskapsresultat som elevernas och medarbetarnas arbetsmiljö. Förvaltningen kommer årligen att utarbeta en rapport om trygghet och studiero i stadens skolor.

Skolans värdegrundsarbete vilar på demokratins grund, där diskriminering, hedersrelaterat förtryck, våldsbejakande extremism, antisemitism och annan rasism, kränkningar och olika former av trakasserier ska motverkas genom ett aktivt arbete med evidensbaserade metoder.

Skolors kunskap om barnrättslagen och dess tillämpning i den dagliga verksamheten ska öka. Förvaltningen ska under planperioden informera stadens rektorer om barnrättslagen samt se över befintligt stödmaterial med målet att underlätta skolornas tillämpning av barnrättslagen.

2.2.6 Gymnasieskolans utbud och utveckling

Den kommunala gymnasieskolans utbud och utveckling är en strategisk fråga under planperioden. De kommande årens ökning av antalet elever i gymnasieålder innebär att det är prioriterat att tillgodose behovet av utbildningsplatser, både på nationella program och på introduktionsprogram. Målet är att ta fram ett långsiktigt utbud som stödjer elevernas måluppfyllelse, ökar likvärdigheten och är ekonomiskt hållbart med ett högt kapacitetsutnyttjande på stadens skolor. I bilaga 4.2 finns lokalförsörjningsplan för gymnasieskolan.

I bilaga 5 redovisas för första gången ett grundutbud för läsåren 2021, 2022 och 2023 med antalet möjliga erbjudna studieplatser för årskurs 1. Grundutbudet ska ses som en ram från vilken anpassningar kommer att göras på kort och lång sikt utifrån elevernas studieval och behovet av studieplatser. Antalet studieplatser stäms av gentemot kapaciteten i nämndens lokalförsörjningsplan. Utbildningsnämnden fattar årligen beslut om utbildningsutbud, det vill säga erbjudna studieplatser för årskurs 1, till nästkommande läsårsstart. Utifrån beslutat utbud gör eleverna sina ansökningar till gymnasie- och gymnasiesärskola. Redovisade studieplatser i treårsperspektivet utgår från nämndens beslut 2019 avseende utbudet för läsåret 2020/2021.

Genom att bygga en modell som innehåller antalet studieplatser per skola över flera läsår erhåller förvaltningen ett underlag som bedöms ge god överblick och som bidrar till analyser med flera perspektiv. Förvaltningen arbetar vidare på att utveckla behovsanalyserna i förhållande till länsövervakning och hemkommunens ansvar att erbjuda utbildning. Faktorer att ta hänsyn till är bland annat förändringar i elevvolymerna, förändringar av elevernas studieval, tillgång på studieplatser i länet hos såväl fristående som kommunala huvudmän samt gymnasieskolornas lokalkapacitet. Framtaget utbudsförslag ska vara långsiktigt ekonomiskt hållbart över tre år och ska öka framförhållningen och delaktigheten inom gymnasieorganisationen inför genomförandet av utbudsförändringar. En samlad övergripande bild bidrar till att öka förståelsen för gymnasieskolans struktur och utmaningar.

2.2.7 Systematiskt kvalitetsarbete för ökad måluppfyllelse

En viktig utgångspunkt för förvaltningens och skolornas systematiska kvalitetsarbete är FN:s globala hållbarhetsmål Agenda 2030 och lärande för hållbar utveckling. För ökad måluppfyllelse och för att skapa mer likvärdiga skolor är en fortsatt övergripande prioritering att det systematiska kvalitetsarbetet ska utvecklas, både på förvaltningsnivå och på skolnivå. Ett särskilt fokus kommer att ligga på grundsärskolans verksamhet och uppföljning av elevernas kunskapsutveckling kopplat till undervisningens kvalitet. Ett vetenskapligt förhållningssätt med reflektion och analys ska prägla skolornas och förvaltningens arbete. Utifrån detta ska nya strategier och arbetssätt för skolutveckling formuleras. Förvaltningen behöver förbättra sitt eget arbete med att följa och följa upp sina processer för att kunna göra goda analyser av uppnådda resultat. För grundsärskolan utgör ett särskilt viktigt område bedömning av resultat och att på

förvaltningsnivå aggregera resultat för att identifiera utvecklingsområden. Förvaltningen har även fokus på uppföljning och utveckling av gymnasiesärskolan.

Resultatdialoger, och andra uppföljningar med tillhörande återkopplingar, utgör en väsentlig del i det systematiska kvalitetsarbetet och fortsätter att förbättras på alla nivåer. Förvaltningen kommer framöver att skapa ett tydligare fokus och prioritering av förvaltningens stödfunktioner. Stödet ska bättre anpassas utifrån skolors behov och ta sin utgångspunkt i signalsystemet för uppföljning och stöd till de skolor som behöver det.

Den centrala styrningen och stödet ska fortsätta att utformas så att rektorer ges förutsättningar att leda den pedagogiska verksamheten och att skolornas utvecklingskapacitet stärks. Rektor behöver fortsätta att bygga upp en egen organisation för såväl drift som utveckling med kompletterande kompetenser, samt säkerställa ett välfungerande ledningsstöd för det pedagogiska och administrativa arbetet.

2.2.8 Verksamhetsutveckling genom digitalisering

Förvaltningens digitaliseringsarbete utgår från den nationella strategin för skolväsendet som innehåller tre fokusområden: *Digital kompetens, Likvärdig tillgång och användning* samt *Forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter* som sammantaget bedöms leda till att det övergripande målet för strategin uppnås till 2022.

Digital kompetens och kompetensutveckling för bättre undervisning

Förvaltningen ser att det finns stora kompetensutvecklingsbehov inom digitalisering för alla funktioner inom förvaltningen när det gäller såväl ledning och pedagogisk/didaktisk användning som administrativ tillämpning. Digital kompetensutveckling för bättre undervisning står i fokus i förvaltningens nya projekt – BLIVA, Behovsdrivet Lärande med Innovativa Verktyg och Arbetsätt. Det är ett treårigt ESF-projekt som syftar till undervisningsförbättring genom nya sätt att bedriva kompetensutveckling. Deltagande skolor ska få processtöd för att skapa och driva en utvecklingsorganisation, förändringsledning och konkret stöd till undervisningsutveckling. Ambitionen är att etablera metoder för ett kollektivt lärande för förbättringsarbete. Projektet ska också kartlägga och formulera behov av kompetensutveckling, kunskapstillväxt och skapa nya, innovativa former för kompetensutveckling. Utgångspunkten är att lärare och skolledare själva formulerar behov, problem, utmaningar och att det är dessa som bearbetas i kompetensutvecklingen som till stora delar sker i skolans ordinarie arbete, som självstudiemoduler för kollegialt lärande.

Projektet ska även bidra till bättre samordning av utvecklingsinsatser på central förvaltning. Förvaltningen avser utöver BLIVA-projektet att fortsätta erbjuda intern kompetensutveckling kring exempelvis de pedagogiska verktygen inom skolplattformen, de centrala licenser som är upphandlade för att skapa en mer anpassad undervisning för alla elever, samt inom områdena Medie- och informationskunnighet och digitalt skapande.

Inom gymnasieskolan pågår ett utvecklingsarbete som omfattar administrativ personal och skollledning. Syftet är att med hjälp av digitala verktyg och tillgängliga data hjälpa skolan att ta fram en hållbar tjänstefördelning.

För att skolbibliotekens verksamhet, i enlighet med läroplanen, ska kunna användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens krävs en skolbiblioteksfunktion anpassad till ett digitaliserat samhälle och en digitaliserad mediekonsumtion. Biblioteksmedarbetarnas kompetens inom medie- och informationskunskap behöver öka och det finns ett stort behov av en stärkt infrastruktur för digitala medier och digital läsinspiration. Samverkan med kulturförvaltningen i dessa frågor är en given inriktning.

Stockholmskällan stöder lärandet om demokratis och historiens roll i samhället. Användarnyttan ska öka genom att Stockholmskällans digitala infrastruktur knyts ihop med pågående, aktuella processer i den smarta, uppkopplade staden. Stockholmskällan ska fortsatt ha starkt fokus på skolan som huvudsaklig målgrupp. Under perioden ska webbplatsen öka synligheten för de institutioner som ingår i samarbetet, så att användarna får förbättrade möjligheter till fördjupning i källmaterialen.

Likvärdig tillgång och användning

Skolverket har i uppdrag att digitalisera de nationella proven och arbetar nu med att ta fram en provtjänst för digitala nationella prov. Som en del av detta arbete genomförs en försöksverksamhet där Stockholms stad deltar med ett antal skolor. Parallellt med detta förbereder sig förvaltningen genom att ett antal utvalda nationella prov genomförs via ett digitalt system. Digitala nationella prov ställer stora krav på att skolorna har god tillgång till digitala enheter och välfungerande internetuppkoppling. Under perioden bedrivs arbete med att säkerställa en god infrastruktur utifrån Skolverkets krav, exempelvis tillgång till datakommunikation inom förvaltningens samtliga lokaler.

En framtida brist på behöriga lärare gör att det är angeläget att undersöka och pröva hur modern teknik kan användas för att utveckla undervisningen och bättre nyttja tillgängliga lärarresurser.

Administration

Förvaltningen ser över behoven av att anpassa eller utveckla systemstöd för olika verksamhetsprocesser, för att öka effektiviteten och säkerheten samt för att säkerställa datakvaliteten.

Enligt stadsarkivets nuvarande plan ska utbildningsförvaltningen under 2021 införa eDok, det stadsgemensamma systemstödet och arbetssättet för ärende- och dokumenthantering. Förberedelsearbetet är påbörjat och kommer att fortsätta de närmaste två åren tillsammans med stora delar av verksamheten.

Införande Gemensam IT (GSIT 2.0)

GSIT-avtalet ger ökad möjlighet för förskolor och skolor att själva välja olika typer av digitala enheter och graden av support. Detta ställer ökade krav på beställarkompetens hos skolorna

vilket betyder ett utökat behov av centralt stöd. En ny central förvaltningsorganisation för GSIT kommer att etableras, där hänsyn har tagits till de ökade behoven.

Organisation av den pedagogiska verksamhetens it-förvaltning

Fler typer av digitala enheter innebär fler typer av programvaror, molntjänster och verksamhetssystem. Utbildningsförvaltningen har därför utökat stödet för att möta behoven i verksamheterna, såväl pedagogiska som tekniska. Utbudet av och efterfrågan på webbtjänster och applikationer kommer att öka väsentligt vilket ställer höga krav på kvalitetssäkring och informationssäkerhetsklassificering. Särskilt prioriterat är tillgång till program och applikationer för elever i behov av särskilt stöd.

2.3 Ledarskaps- och kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen inom stadens förskolor och skolor är även fortsättningsvis en av de största utmaningarna inom utbildningsområdet. Enligt Swecos personalbehovsprognos behöver i genomsnitt nästan 1 300 lärare anställas varje år fram till 2029 i stadens grund- och gymnasieskolor. Bakgrundsfaktorerna är ökad befolkningstillväxt, personalrörlighet och kommande pensionsavgångar vilket primärt ökar anställningsbehovet av lärare men som även har påverkan på behovet inom elevhälsa och på chefsförsörjningen. En mer utförlig analys finns i kompetensförsörjningsbilagan, bilaga 3.

Tillgången på nyutbildade lärare är fortfarande låg i jämförelse med rekryteringsbehovet vilket kräver ett flertal aktiviteter. Arbetet för att stärka arbetsgivarvarumärket ytterligare samt att sprida goda bilder av läraryrket fortsätter. Samtidigt behövs också stöd till rektorer och lärare så att dessa kan ägna mer tid åt sitt kärnuppdrag, liksom att staden som arbetsgivare utvecklar nya vägar in i läraryrket samt förvaltar och förbättrar redan framtagna.

Redan befintliga vägar som lärarlyftet och flertalet kompletterande pedagogiska utbildningar är viktiga verktyg som resulterar i fler lärare och förskollärare. Dock täcker de inte anställningsbehoven som stadens verksamheter har framöver. Förvaltningen bör därför utreda möjligheterna att göra det mer attraktivt att vidareutbilda sig delvis under arbetstid och att i högre utsträckning styra sådan kompetensutveckling till yrkesgrupper där behovet är som störst, exempelvis speciallärare. I detta arbete är samverkan med lärosäten och aktörer i regionen av extra stor vikt.

För att stärka skolans möjligheter att uppfylla det kompensatoriska uppdraget behöver fortsatt det socioekonomiska perspektivet inkluderas i arbetet med kompetensförsörjning. Detta med syfte att skolor i socioekonomiskt tyngre områden ska ha tillgång till legitimerade lärare med rätt ämnesbehörighet. Legitimationsgraden i stadens grundskoleområden¹ varierar från

¹ Variationerna kan vara ännu större vid en jämförelse mellan enskilda skolor.

92 procent till 83 procent (jämfört med 78 procent i genomsnitt i riket²). De positiva effekterna av pilotprojektet som syftade till att öka attraktiviteten genom att ge några skolor i socioekonomiskt tyngre områden möjlighet att under en begränsad period utge lönetillägg till legitimerade lärare, utbildade fritidspedagoger och biträdande rektorer har tagits till vara i organisationen. För budgetåren 2020 och 2021 ges rektorer i de socioekonomiskt mest utmanande områdena möjlighet att för ett år i taget, ur ett individuellt perspektiv, utge lönetillägg för särskilt svårrekryterad personal. De yrkesgrupper som kan vara aktuella är lärare, specialpedagog, biträdande rektor, studie- och yrkesvägledare, skolkurator, skolsköterska och psykolog.

Förvaltningen fortsätter också att vara en attraktiv arbetsgivare med goda möjligheter för karriär- och kompetensutveckling. Lärarstudenter som genomför sin verksamhetsförlagda utbildning inom stadens skolor och förskolor ska se staden som en självklar arbetsgivare. Introduktionen för nyanställda medarbetare och chefer håller en hög kvalitet och fortsätter att utvecklas såväl centralt som på den enskilda skolan. Stöd för att lärare ska ha tid för att genomföra sitt undervisningsuppdrag och stöd till rektorer för att möjliggöra det pedagogiska ledarskapet ses också över och prioriteras. Inom detta område påverkar också den statliga nivån via resultaten av professionsutredningen samt utvecklingen kring kompletterande kompetenser och resurser knutna till detta.

En god arbetsmiljö bidrar också till väl ett fungerade och hållbart arbetsliv. Arbetsplatserna implementerar det systematiska arbetsmiljöarbetet vilket också leder till en miljö fri från kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. I kombination med ett aktivt hälsofrämjande arbete och ett nära HR-stöd till chefer minskar sjukfrånvaron.

De ekonomiska förutsättningarna (se avsnitt 3) är också kopplade till kompetensförsörjningen. En starkare styrning till prioriterade grupper kan komma att behövas i kommande löneöversyner för att fortsatt kunna behålla och rekrytera inom flertalet yrkesgrupper. Primärt för lärare och förskollärare, men även för chefsförsörjning och andra kvalificerade yrkesgrupper, exempelvis specialister inom IT, HR och ekonomi. Det blir än viktigare att ha kontroll på lönekostnaderna samtidigt som fortsatt goda anställningsvillkor behöver kunna erbjudas för att rekrytera och behålla kvalificerade medarbetare.

2.4 Samverkan och samarbete

Förvaltningen ska verka för att stadens skolor samverkar med vårdnadshavare, socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis och andra aktörer för att tidigt identifiera och ge barn och elever i behov av stöd rätt insatser. Förvaltningen ska prioritera åtgärder för att uppnå ökad trygghet,

² Skolverket, Grundskolan – personal – Riksnivå. Tabell 8: Anställda lärare med lärarlegitimation med behörighet i minst ett ämne läsåret 2018/2019

studiero och skolnärvaro i särskilt utsatta områden i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och polisen.

Skola, socialtjänst och polis behöver mötas i lokala operativa samverkansföretag för att etablera ett gemensamt arbete kring barn och unga som är i behov av samlade insatser. En tydligare lokal samverkansorganisation mellan lokalpolis, stadsdelsförvaltning och utbildningsförvaltningen ska etableras. Arbetet för att utveckla denna samverkan kommer att pågå framöver i syfte att hitta goda modeller för samverkan kring elever i behov av stöd. Förvaltningen ska även bistå stadsdelsförvaltningarna i arbetet med att ta fram lokala lägesbilder och orsaksanalyser i syfte att skapa gemensamma trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder. Ett övergripande mål och en utmaning för samarbetet är att minska antalet barn, ungdomar och unga vuxna som dras in i kriminalitet.

Förvaltningen ska utveckla samarbetet med socialförvaltningen och samtliga stadsdelsförvaltningar kring elevers skolfrånvaro för att se till att alla elever fullgör sin skolplikt och får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Bland annat kommer förvaltningarna att samarbeta för att utveckla arbetet med skolsociala team. Denna satsning syftar till ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden.

En betydande andel av elever som är folkbokförda i Stockholm går i grund- och gymnasieskolor som bedrivs av en annan huvudman. För dessa elever har Stockholms stad ett hemkommunsansvar. Ett prioriterat område rör elever med upprepad eller långvarig frånvaro. Stockholms stad som hemkommun har ett ansvar att säkerställa att alla elever fullgör sin skolplikt och får sin rätt till utbildning tillgodosedd oavsett huvudman. Fristående huvudmän står i dag ofta vid sidan av de samverkansstrukturer som finns kring dessa elever. En viktig utmaning de kommande åren handlar om att förbättra samverkan mellan hemkommun, skola och socialtjänst, oavsett hos vilken huvudman eleverna går i skolan, och oavsett i vilken stadsdel de bor.

Ett annat prioriterat område för förvaltningens hemkommunsansvar handlar om lokalplanering ur ett längre perspektiv. Lokalförsörjningsplanens antaganden bygger på att sökmönstret till fristående skolor under den kommande tioårsperioden är detsamma som i dag. Huvudmannaskapet för de skolor förvaltningen planerar efter 2030 är osäkert. Förvaltningen behöver så långt det är möjligt säkerställa en god kännedom om fristående huvudmäns lokalplanering, i och med att den också påverkar stadens lokalbehov. Detta är särskilt angeläget inom gymnasieskolan, där såväl lokalplanering som programutbud påverkas av fristående huvudmän samt andra kommuners planering.

I den strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat som beslutades av kommunfullmäktige i maj 2019 anges att utbildningsnämnden ska ansvara för samordning av ett stadsövergripande nätverk som ska inrättas. Nätverket syftar till att säkerställa implementering, kontinuerlig uppföljning, kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte kopplat till matstrategin. Utbildnings-

förvaltningen kommer under 2020 att initiera ett sådant nätverk, men för att nå de målsättningar som är uppsatta för nätverket enligt matstrategin behöver resurser tillföras i budget 2021.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

3.1 Drift

Utbildningsnämndens underlag för budget 2021 med inriktning 2022 och 2023 baseras på budget 2020 och de beräkningar som finns utgår från prisnivån 2020. Nämndens ekonomiska förutsättningar påverkas i hög grad av de kommunala skolornas lokalkostnader, kostnader för digitalisering och lönekostnadernas utveckling.

Ett besparingsarbete har genomförts i samband med budget 2020, främst orsakat av lokalkostnadernas utveckling inom grundskolan och besparingskrav från fullmäktige. Då lokalkostnaderna inom grundskola väntas öka under lång tid framöver kommer lokalkostnadernas andel av nämndens resurser att öka, vilket bedöms innebära att effektiviseringar behöver göras både på central förvaltning och på skolorna.

I nämndens budgetram finns ett anslag avseende kostnader för myndighetsutövning, ansvar som hemkommun och politisk ledning. Detta anslag uppgår till 132 mnkr för grundskola och gymnasieskola samt 23 mnkr för förskola. En besparing på 50 mnkr har genomförts för detta anslag i budget 2020. Förvaltningens organisation gör att dessa kostnader i varierande grad finns inom samtliga delar av förvaltningen. Det gör att det är svårt att identifiera dessa kostnaders storlek. Förvaltningen har dock i samband med en genomgång av budgetförutsättningarna gjort en uppskattning av kostnaderna och den visar att de är något högre än anslaget, vilket innebär att det inte bedöms finnas någon möjlighet till ytterligare besparingar avseende detta.

För verksamheten i egen regi bedöms kostnaderna öka med 283 mnkr 2021 och sedan med ytterligare 280 mnkr respektive 285 mnkr för 2022-2023. De beräknade ökade kostnaderna avser lokalkostnader, löner och skolskjutskostnader. För planperioden 2021-2023 bedöms kostnaderna totalt sett öka med 848 mnkr.

Utbildningsnämnden, mnkr	VP 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Kostnader	20 189	20 187	20 187	20 187
Intäkter	-535	-535	-535	-535
KF:s ram	19 654	19 652	19 652	19 652
Beräknat ökat behov i egen regi jämfört med plan		283	563	848

Om en kostnadsökning för verksamheten i egen regi ska täckas av en ökning av budget via schabloner medför regelverket om bidrag på lika villkor att kostnadsökningen för nämnden blir betydligt större än den beräknade kostnadsökningen för egen regi. Detta beror på att en schablonökning även gäller för fristående skolor och ökar kostnaderna för bidrag till dessa. Ungefär 25 procent av eleverna i grundskolan går i fristående skolor vilket medför ytterligare kostnadsökningar på 25 procent.

3.1.1 Prestationer, samtliga barn och elever

I tabellen nedan visas de sammantagna förändringarna av barn- och elevantalsutvecklingen 2018-2023. Förändringen till 2021 utgår från jämförelse med ett genomsnitt av antal inskrivna barn och elever i februari och Swecos prognos för höstterminen 2020.

Årliga förändringar av prestationer, barn- och elevantal

Verksamhet	VB 2019- 2018	VP 2020- VB 2019	2021	2022	2023	Summa, tre år
Förskola	-70	-157	317	300	200	817
Fritidshem	-67	369	-54	160	5	111
Grundskola	2 196	2 274	1 046	1 346	768	3 160
Grundsärskola	59	41	0	0	0	0
Gymnasieskola	636	847	515	1 050	1 010	2 575
Gymnasiesärskola	-5	21	-4	11	10	18

Barn- och elevantalsutvecklingen framgår i bilaga 2 och prognoser beskrivs i lokalförordningsplanen, bilaga 4.

Kostnaderna för de totala prestationsförändringarna i miljoner kronor för samtliga huvudmän baserat på barn- och elevantalsutveckling och nuvarande schablonnivåer beräknas till cirka 186 mnkr för 2021, 283 mnkr för 2022 och 205 mnkr för 2023.

Kostnaden för beräknade årliga prestationsförändringar alla huvudmän, miljoner kronor

Kostnaden för beräknade förändringar av prestationer med nuvarande schablonnivåer, mnkr	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023	Summa, tre år
Förskola	46,2	43,7	29,2	119,1
Fritidshem	-2,7	8,2	0,3	5,7
Grundskola inkl förskoleklass	92,4	118,8	67,8	279,0
Grundsärskola	-1,9	0,0	0,0	-1,9
Gymnasieskola	53,1	108,2	104,1	265,4
Gymnasiesärskola	-1,4	4,0	3,7	6,4
Summa prestationsökning	185,6	282,9	205,1	673,6

Med en schablonökning på två procentenheter skulle de totala prestationsförändringarna uppgå till 539 mnkr 2021, 655 mnkr 2022 och 591 mnkr 2023.

3.1.2 Egen regi

Den prestationsbaserade budgeten innebär att ökade kostnader för verksamheten i egen regi ska täckas av de schabloner som avser elever i skolor i egen regi.

De ekonomiska förutsättningarna för verksamheten i egen regi påverkas främst av löne- kostnadernas utveckling och utvecklingen av lokalkostnaderna. Kostnadsökningar inom egen regi som överstiger budgettilldelningen innebär att det måste ske effektiviseringsåtgärder, både på central förvaltning och i skolorna, eventuellt i kombination med att pengarna till skolorna sänks.

Den kommande kostnadsökningen för grundskolans lokaler bedöms försvåra möjligheten att klara av kommunfullmäktiges nuvarande krav på att 72 procent av grundschablonen ska betalas ut till de kommunala skolorna.

Prestationer, egen regi

För verksamheten i egen regi beräknas prestationsförändringarna med nuvarande schablonnivåer uppgå till 88 mnkr för år 2021, 145 mnkr för 2022 och 98 mnkr för 2023. Av förändringen 2021 avser 65 mnkr förskoleklass, grundskola, fritidshem och grundsärskola medan 22 mnkr avser gymnasieskola och gymnasiesärskola.

Löner, egen regi

En hypotetisk löneökning på exempelvis 2,0 procent för samtliga tillsvidareanställda medarbetare i förvaltningen ökar lönekostnaderna med totalt cirka 184 mnkr 2021, 188 mnkr 2022 och 192 mnkr 2023. Beräkningen utgår från det antal anställda som finns i januari 2020. Den beräknade löneökningen på 2,0 procent är lägre än tidigare års utfall som framgår av tabellen nedan.

Löneutveckling 2015-2019

Genomsnitt, hela förvaltningen	2015	2016	2017	2018	2019	Medel 2 år	Medel 5 år
Procent	2,6 %	3,2 %	2,6 %	2,3 %	2,4 %	2,35 %	2,62 %

Då antalet elever i skolor i egen regi förväntas att öka under planperioden är det sannolikt att även antal anställda kommer att öka och det medför ytterligare en kostnadsökning. Löneökningar som överstiger en eventuell schablonökning innebär att effektiviseringar behöver göras, både på skolorna och på central förvaltning.

Lokalkostnader, egen regi

Den planerade utbyggnaden av skollokaler för att möta elevantalsutvecklingen fortsätter att öka lokalkostnaderna de närmaste åren. Den *totala årshyran* för skolorna i egen regi beräknas öka med cirka 255 mnkr under åren 2021-2023. Kostnadsökningen finns endast inom grundskolan, medan det inom gymnasieskolan istället beräknas en minskning av hyrorna.

En orsak till kostnadsökningarna i grundskolan är flera nya skolor som byggs. Vissa om- och tillbyggnader är också kostsamma på grund av ökade krav från myndigheter men även besvärliga byggförhållanden. Paviljongetableringar är också kostsamma men är periodvis nödvändiga. Minskningen inom gymnasieskolan beror på att Stockholms byggtkniska gymnasium avvecklas samt att de planerade om- och tillbyggnadsprojekten de närmaste åren är kostnadseffektiva.

Grundskola och grundsärskola

Hyreskostnaden per grundskoleelev beräknas öka med cirka 11 procent under perioden fram till 2023. Orsaken till det är framförallt att grundskolans hyreskostnader ökar med 16 procent, medan antalet grundskoleelever endast ökar med 4 procent. Hyrans andel av de totala

resurserna beräknas därmed öka under planperioden och endast en del av de ökade hyreskostnaderna ryms inom de ökade intäkterna som kommer med fler elever.

För att kunna klara de ökade hyreskostnaderna behövs tillskott på ytterligare 73 mnkr om grundskolorna ska bibehålla 72,0 procent av schablonen under 2021. För perioden 2021-2023 behövs tillskott på sammanlagt 190 mnkr. För att klara de höjda hyreskostnaderna måste schablonnivåerna öka med 2 procent 2021.

Utan schablonökningar beräknar förvaltningen att endast cirka 71,4 procent av schablonen kommer att kunna betalas ut i peng till grundskolorna år 2021. Vid höjda grundschabloner kommer intäkterna att öka mer, men förvaltningens bedömning är att det under perioden ändå blir en stor utmaning att klara ekonomin.

Grundskola	VB 2018	VB 2019	2020	2021	2022	2023	Utv. tre år	Summa tre år
Summa årshyra, mnkr	1 398	1 474	1 602	1 710	1 784	1 856	16%	
varav hyresökning, mnkr	14	76	128	109	74	72		255
Total elevantalsprognos, egen regi	75 097	76 024	78 301	79 807	80 999	81 647	4%	
varav elevökning	1 864	927	2 277	1 505	1 192	648		3 346
Hyresökning i relation till elevökning: ökning som ej ryms (+), eller ekonomiskt utrymme (-), mnkr				73,4	57,3	59,7		190
Hyra per elev, kr	18 600		20 455	21 432	22 030	22 736	11%	
Hyrans andel av schablonintäkter				18,5%	19,4%	20,7%		

Gymnasieskola och gymnasiesärskola

Hyreskostnaden per gymnasieelev beräknas däremot minska med 9 procent under planperioden 2021-2023. Det beror på en kombination av att årshyrorna ökar med 1 procent, samtidigt som antalet gymnasieelever beräknas öka med 9 procent under perioden.

Antalet elever i kommunala skolor i Stockholms stad ökar, enligt prognos, med 620 elever till 2021 vilket ger ökade schablonintäkter. Samtidigt minskar förvaltningens hyreskostnad med 21 mnkr. Även med oförändrade schablonnivåer finns därmed ett utrymme för ökade pengnivåer motsvarande en kostnad om 36 mnkr. Av dessa ska dock en del finansiera ökade kostnader för elever vid fristående skolor och skolor i andra kommuner. Dessa prissätts via Storstockholms länsprislista. En ökning av denna med en procent 2021 skulle innebära ett utrymme att höja programpengen för skolorna i egen regi med cirka 1,7 procent. Programpengens andel av schablonen skulle då öka från 71,0 procent till cirka 72,2 procent.

Gymnasieskola	VB 2018	VB 2019	2020	2021	2022	2023	Utv. tre år	Summa tre år
Summa årshyra, mnkr	391	406	414	396	407	420	1%	
varav hyresökning, mnkr	55	15	9	-18	10	13		5
Total elevantalsprognos, egen regi	16 813	17 215	17 964	18 584	19 172	19 774	10%	
varav elevökning	-268	402	749	620	588	602		1 810
Hyresökning i relation till elevökning: ökning som ej ryms (+), eller ekonomiskt utrymme (-), mnkr				-35,5	-6,3	-4,3		-46,1
Hyra per elev, kr	23 300		23 070	21 327	21 207	21 221	-8%	
Hyrans andel av schablonintäkter				22,1%	20,2%	20,0%		

Risikfaktorer

Dagens *historiskt låga räntenivåer* avspeglas i den nuvarande låga internräntan på 0,5 procent för 2020. Förvaltningens beräkningar visar som exempel att en förändring av internräntan med 1,0 procentenhet innebär en ökad hyreskostnad på 100 mnkr.

Digitalisering, egen regi

Utvecklingen av digitaliseringen inom utbildningsområdet går snabbt och kostnaderna bedöms fortsätta att öka under planperioden. Komplexiteten när det gäller bland annat behov, avtal, tidplaner och teknisk utveckling gör att det är mycket svårt att göra en uppskattning av hur stor kostnadsökningen blir. Kostnaderna kommer dock att öka både på central förvaltning och på skolorna. Exempel på kostnader som kommer att öka är kostnader för kompetensutveckling, fler användare och fler system per användare, ny kringutrustning samt nya tjänster.

Dessutom kommer ett skifte från analoga läromedel till digitala lärresurser innebära att kostnaden initialt ökar, när man använder parallella system på skolorna. Även övergång från manuella processer till automatiserade processer innebär initiala kostnader, exempelvis dubbla kostnader för personella resurser och investeringar i IT-system/tjänster.

Det nya GSIT2-avtalet har en annan finansieringsmodell än tidigare avtal som innebär att varje avropad enhet (dator) får en lägre kostnad medan de fasta kostnaderna har ökat.

3.1.3 Skolskjuts, samtliga elever

Förvaltningen genomför under våren 2020 en utredning om ersättningsmodellen för skolskjuts efter uppdrag i fullmäktiges budget.

Utifrån arbetet med utredningen konstaterar förvaltningen sammanfattningsvis att ersättningsnivåerna för skolskjuts inte har hängit med det nya avtalets prisutveckling och att ersättningsmodellens konstruktion inte är ändamålsenlig. Bilden bekräftas i utbildningsnämndens bokslut 2019 som visar totala schablonintäkter på cirka 85 mnkr, medan kostnaderna för skolskjuts uppgick till cirka 227 mnkr. Det innebär en sammanlagd finansiering utanför schablon på cirka 146 mnkr. Underskottet består av följande delar.

Skolskjutskostnader jämfört med schablon, mnkr	2019
Grundsär/gy-sär egen regi (låg schablon)	-24,6
Fristående grundsär/gy-sär (låg schablon)	-31,5
Grund/gy egen regi (ingen schablon)	-29,6
Grund/gy fristående + annan kommun(ingen schablon)	-59,8
Summa	-145,5

Skolskjutskostnaderna beräknas uppgå till 241 mnkr 2020 och därefter öka med 8 mnkr per år 2021 till 2023.

Förhållandena är till stor del kända redan vid budgetarbetet, vilket enligt nuvarande modell innebär att medel avsätts från strukturersättningen och programpengen för att finansiera de

budgeterade kostnaderna för skolskjuts. Förvaltningen ser därför att det är mycket angeläget att skolskjutsmedel tillskjuts till utbildningsnämnden, framförallt för att strukturersättningen och programpengen inte ska urholkas.

Förvaltningens uppfattning är att den nuvarande ersättningsmodellen inte är ändamålsenlig utifrån hur och var skolskjutskostnader uppstår. Ersättningen ges för en grupp elever, det vill säga elever i grundsärskola eller gymnasiesärskola oavsett om de åker skjuts eller inte, medan kostnaderna avser en annan elevgrupp, det vill säga elever i grundskola, förskoleklass, grundsärskola och gymnasiesärskola som verkligen åker skolskjuts. Utredningens huvudsakliga inriktning är att det är önskvärt att ersättningsmodellen för skolskjuts ändras till ett skolskjutsanslag (och att tilläggschablonerna för skolskjuts därmed tas bort). Ett eventuellt skolskjutsanslag som avser samtliga elever som åker skolskjuts, oavsett huvudman.

3.1.4 Statsbidrag för likvärdig skola

Regeringen har beslutat om en förstärkning av den statliga finansieringen av grundskolan som startade 2018. Statsbidraget fördelas med hänsyn till socioekonomiska faktorer och ska användas till insatser i grundskolan för att öka andelen elever som når behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Villkoren för att få del av bidraget styrs av förordning (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling samt Skolverkets föreskrifter.

I statens budget för 2020 har bidraget utökats från 3,5 mdkr till 4,9 mdkr för 2020 och 6,2 mdkr för 2021 och 2022. Utökningen till 2020 har finansierats genom att halvera statsbidraget för fler anställda i lågstadiet (lågstadiesatsningen) och utökningen till 2021 och 2022 föreslås finansieras genom att statsbidraget för fler anställda i lågstadiet helt tas bort.

Statsbidraget söks av respektive huvudman och av dessa medel tilldelas Stockholm stad 254 mnkr för 2020 för skolorna i egen regi. Då ökningen jämfört med tidigare år och även för kommande år motsvaras av en minskning av lågstadiesatsningen innebär det att resurserna för skolorna totalt sett bedöms bli oförändrade jämfört med nuläget när det gäller dessa statsbidrag.

3.1.5 Maxtaxa och kvalitetssäkrande åtgärder

Statsbidraget till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet minskar. Skolverket beslutar om statsbidragets storlek som avser samtliga barn oavsett huvudman. För 2020 är statsbidraget följande.

Statsbidrag	2019	2020
Maxtaxa	229 824 551	210 415 320
Kvalitetssäkrande åtgärder	49 042 059	49 681 395
Summa statsbidrag	278 866 610	260 096 715
Intäktskrav	326 400 000	279 300 000
Differens statsbidrag - intäktskrav		-19 203 285

Minskningen av statsbidraget leder till att intäktskravet på nämnden behöver minska i samma omfattning. Det beslutade statsbidraget samt intäktskravet i budget 2020 medför ett behov av minskat intäktskrav med 19,2 mnkr för innevarande år, vilket förvaltningen avser att återkomma med i tertialrapport 1. Intäktskravet kommer att behöva regleras även kommande år.

3.2 Investeringar

Utbildningsnämndens investeringsbudget är 135 mnkr för 2020. Även i kommunfullmäktiges plan för 2021 och 2022 är ramen 135 mnkr och förvaltningens bedömning är att ramen är tillräcklig för investeringsbehovet. Investeringsmedlen används dels till nyetableringsbidrag för nybyggda skolor och befintliga skolor där kapacitetshöjande åtgärder har gjorts, dels till satsningar på digitala verktyg, utbyte av möblemang, köksutrustning, miljö och tillgänglighet.

Kapitaltjänstkostnaderna är beräknade på befintliga, inte avskrivna anläggningstillgångar och utgår från en fortsatt årlig investering på 135 mnkr mellan åren 2021-2023. Den årliga internräntan sänks till 0,5 procent i denna kalkyl. Kapitaltjänstkostnaderna har beräknats till 128,2 mnkr för 2021, 129,4 mnkr för 2022 och till 128,9 mnkr för 2023, se bilaga 1. Kapitaltjänstkostnaderna finansieras inom egen regis schablontilldelning.

4 Övriga redovisningar

4.1 Funktionsprogram för skollokaler

Funktionsprogram för skollokaler är utbildningsnämndens primära beställningsunderlag vid om-, till- och nybyggnation av skollokaler i framförallt grundskolor, men även till viss del i gymnasieskolor. Funktionsprogrammets syfte är att säkerställa att staden bygger goda pedagogiska lokaler för ett långsiktigt bruk och att samtidigt ge förutsättningar för att korta planeringstider och beställa rätt från början. I samband med årets lokalförsörjningsplan har en översyn av funktionsprogrammets delar om kök och matsal genomförts med syfte att bland annat säkerställa tydlighet och träffsäkerhet i de krav som ställs. Utöver detta föreslås mindre ändringar utifrån erfarenheter i genomförda och pågående projekt, exempelvis avseende arkivlokaler och möjligheter till fysisk aktivitet i såväl inom- som utomhusmiljö.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner det reviderade funktionsprogrammet för skollokaler, bilaga 4.3.

4.2 Taxor och avgifter

Enligt kommunallagen får kommuner och landsting ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster och nyttigheter som kommuner och landsting är skyldiga att tillhandahålla får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet. Taxor, och grunder för avgiftssättning, av större ekonomisk betydelse ska fastslås av fullmäktige. I bilaga 1 redovisas de taxor och avgifter som gäller inom utbildningsnämndens ansvarsområde.